

ВІДГУК

доктора юридичних наук, доцента

Колодіна Дениса Олексійовича

**на дисертаційне дослідження Черненка Павла Валерійовича
на тему «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна
характеристика та запобігання», поданого на здобуття освітньо-
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право**

Дисертація Черненка П.В. є одним з перших комплексних досліджень кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів.

Автором досить влучно сформульовано мету дисертаційного дослідження, відповідно до якої вирішено ряд завдань, зокрема: з'ясовано правову природу виборчого документу та його місце в системі документообігу; проаналізовано кримінально-правові ознаки фальсифікації виборчих документів; надано характеристику кількісних і якісних показників фальсифікації виборчих документів; досліджено особистість злочинця, яка вчиняє фальсифікацію виборчих документів; з'ясовано особливості індивідуального злочинного механізму фальсифікації виборчих документів; надано характеристику основних чинників, що обумовлюють фальсифікацію виборчих документів; визначено основний зміст та сутність запобігання фальсифікації виборчих документів на загально соціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівні.

Досить цікавим є аналіз кримінально-правових ознак фальсифікації виборчих документів, де лише у 12,3% осіб кримінально-протиправна поведінка мала груповий характер, а саме: в складі групи осіб – 11,6% а в складі організованої групи – 0,7%. Такий стан речей обумовлюється тим, що

фальсифікація виборчих документів, як правило, не потребує залучення до вчинення кримінального правопорушення інших осіб.

Поведінка осіб до моменту вчинення кримінального правопорушення пов'язаного з фальсифікацією виборчого документа в переважній більшості мала не кримінально-протиправний характер та визнається нами як законослухняна (судимість погашена чи знята – 0,7%; мають не зняту і непогашену судимість – 1,4%). Кримінально-правова реакція держави на фальсифікацію виборчих документів демонструє наступне: більш ніж половина засуджених осіб за дані кримінальні правопорушення були звільнені від відбування покарання з випробуванням (52,2%); серед засуджених до реального покарання домінує призначення штрафу (майже в 97% випадків); частка призначення покарання у виді позбавлення волі на певний термін фактично знаходиться в мінімальних розмірах (близько 3%); одночасно з основним покаранням було призначено додаткове покарання, а саме – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (41,3%). Вчинення кримінальних правопорушень в стані алкогольного сп'яніння мінімальне (5,8%), а щодо наркотичного сп'яніння, то таке взагалі не зафіксовано.

Аналіз соціально-рольових ознак продемонстрував наступне: фальсифікацію виборчих документів реалізують особи, які є працездатними, але не працюють складають 40% від загальної кількості засуджених за дані суспільно небезпечні прояви; 17,5% – пенсіонери; 12,5% – робітники; 10% – службовці; 2,5% – лікарі та 17,5% – які займаються іншими заняттями, що не включені до статистичного обліку. Щодо питання сімейного стану засуджених осіб, то в переважній більшості вони мають свою родину, при цьому, дуже часто, на вихованні у них є неповнолітні діти.

Морально-психологічні ознаки особистості, яка фальсифікує виборчі документи поділяються на дві групи: моральні та психологічні якості. До групи моральних ознак відносять світогляд особистості кримінального правопорушника, рівень та особливості його духовності. Крім того, під час

кримінологічного аналізу моральних ознак особистості кримінального правопорушника важливе значення має встановлення та фіксація відповідної життєвої позиції, установок та ціннісних орієнтацій такої особистості.

В свою чергу, психологічні ознаки особистості даної категорії злочинців досліджуються через призму інтелектуальних, емоційних та вольових властивостей особистості.

Аналізуючи в дисертаційному дослідженні проблематику механізму індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів зазначається те, що під даним механізмом розуміють систему відповідних елементів суб'єктивного та об'єктивного характеру, які з точки зору логіки тісно пов'язані між собою в єдине ціле, взаємодіють та детермінують одини одного, кінцевий результат якого – вчинення суспільно небезпечного діяння, яке характеризується фальсифікацією виборчого документу. Наголошується на тому, що механізм індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів, містить в собі такі складові елементи як особистість злочинця, мотивацію, конкретну життєву ситуацію, прийняття рішення про вчинення злочину і сам процес його скоєння (акт поведінки).

Розкриваючи сутність характеристики основних чинників, що обумовлюють фальсифікацію виборчих документів обґрунтовується те, що фальсифікація виборчих документів в Україні, як суспільно небезпечне явище детермінують групи факторів, а саме: фактори, що обумовлюють злочинність взагалі в Україні; фактори, що обумовлюють окремий вид злочинності, а саме – політичну злочинність; фактори, що обумовлюють суспільно небезпечні діяння в сфері виборчого права; фактори, що обумовлюють безпосередньо фальсифікацію виборчих документів. При цьому, кожна з цих груп факторів має власний вплив на обумовлення фальсифікації виборчих документів. Якщо розглядати дану проблематику з точки зору пріоритетності, то в першу чергу фальсифікація виборчих документів обумовлюється політичними факторами злочинності як явища. Одночасно робиться висновок про те, що детермінанти фальсифікації

виборчих документів повинні розглядатися в контексті детермінантів фальсифікації будь-яких документів.

В цілому рукопис дисертації Черненка П.В. є завершеною науковою працею, що характеризується єдністю змісту і логіки викладення, а також свідчить про значний особистий внесок в розвиток юридичної науки.

Здійснюючи оцінку наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача, слід відмітити, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним, відповідає заявленій меті та поставленим завданням у роботі.

Достатній рівень наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечений застосуванням комплексу наукових методів, що відповідають об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; здійсненням публікації наукових статей у 3 фахових виданнях та апробації основних ідей дослідження на 3 науково-практичних заходах.

Водночас при викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

Позитивно оцінюючи зміст дисертації в цілому, вважаємо за необхідне звернути увагу здобувача на деякі положення, котрі, на наше переконання, потребують уточнення чи додаткової аргументації:

1. Яким чином відображено та використано міжнародні правові норми і стандарти з питання протидії фальсифікації виборчих документів?

2. На сторінці 142 дисертації автором визначено, що кримінально-правова реакція держави на фальсифікацію виборчих документів демонструє наступне: більш ніж половина засуджених осіб за дані кримінальні правопорушення були звільнені від відбування покарання з випробуванням (52,2%); серед засуджених до реального покарання домінує призначення

штрафу (майже в 97% випадків); частка призначення покарання у виді позбавлення волі на певний термін фактично знаходиться в мінімальних розмірах (близько 3%). Цікаво почути думку автора про доцільність та ефективність застосування більш «жорстких» санкцій до порушників законодавства як превентивний захід, направлений не тільки на порушників, а й інших людей в цілому.

3. Автору слід звернути увагу на архітектуру підрозділів та розділів у дисертаційному дослідженні.

4. Хотілось би почути позицію автора з приводу оптимізації законодавчого врегулювання даного питання. Чи узагальнювались і направлялись до Верховної Ради України відповідні пропозиції?

Проте, наведені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, аналіз змісту якої свідчить про цілісність і самостійність проведеного дослідження, його актуальність.

Загальний висновок

Дисертація Черненко Павла Валерійовича «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у виробленні цілісної концепції формування правових механізмів регулювання щодо кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів, виявленні проблемних аспектів застосування норм кримінального права в цій сфері, а також виробленні пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства для підвищення ефективності запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності винних осіб за фальсифікацію виборчих документів. Вона відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Черненко Павло Валерійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

декан

**факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)**

НУ «Одеська юридична академія»

доктор юридичних наук, доцент

 Денис КОЛОДІН

